

1938 – 1968

Az első bécsi döntés – harminc év távlatából

★ HARMINC ESZTENDEJE, hogy Belvederében a trianoni magyar-csehszlovák per újabb állomásához érkezett... Amikor felidézzük 1938 összenek a Dunatáj trianoni csödtörmegények felszámolását célzó törekvéseit, emlékeznünk és emlékezettünk kell a belvedereti rendezést megelőző néhány olyan, ma már történelmi előköröneményre, amely a nyugati közvémény elfogulatlan, sajnos kisebb szektorra, de a gyorsan és könnyen felejtők fele is megfelelően érzékelte a nagyjából néprajzi alapon történt rendezés vitathatatlan jogosultságát, kétségbevonhatatlan és változatlan szükségszerűséget.

A jólismert beállítás, amely az első bécsi döntést az akkor konstelláció meghatározta európai általános fejlődés függvényének tünteti fel, könnyül és átlátszó alibi a magyar népet is egyképen megillető önrendelkezési jog gyakorlati érvényesítésének megtagadására.

★ 1938 ÖSZENEK ESEMÉNYEIT a húszszázados előzmények nélkül elemezni már önmagában is elfogulta, a magyar-csehszlovák viszonyt meghatározó tényezők ismeretének teljes hiányával.

Az imperialistikus trianoni határmegvonás következményeként egyensúlyát vesztett térséget minden tekintettel ellenőrző Csehszlovákiának, a kisantant inspiráló és vezető hatulmának machiavellisztikus kovácsai a húszas években elhangzó nyilatkozataikkal nemcsak koncepcióhiányról, de az általuk felidézett középeurópai vákuum következményeként, teljes bizonytalanságukról is tanúságot tettek. Akkor még élenken emlékeztek, miként született meg a trianoni határ...

Az 1919 április 7-én Prágában tárgyaló Smuts táborknak fele Masaryk hajlandónak mutatkozott a színmagyar Csallóköz visszaadásra. Pályi Edénék eddigi interjújában még tovább ment..., a túlnyomórészt magyarlakta területek visszaadásáról igényt

lehet tárgyalni, de természetesen csak megfelelő feltételek mellett...” Dokumentációs jellegű Masaryk Támas 1927 október 28-án tett nyilatkozata: „... sohasem tiltakoztam, hogy a békégyezmények és különösen Európa új felosztásának műve nem minden részletében tökéletes. Bizonyos korrekturnak részleteiről lehet tárgyalni...”

Megszólalt Tusar volt bécsi csehszlovák követ is, aki Medinger szenátor előtt így nyilatkozott meg: „Kisebb államterület, kétségekivel, értékesebb lett volna. A magyarok mindig idegen test lesznek az új államban... a magyar területek annexiója kedvezőtlenne teszi viszonyunkat Magyarországhoz, ami pedig Csehszlovákiára nézve, gazdasági szempontból is magy jelentőségű. Idejében jóvá kellett tenni azt, ami túlságosan jól sikerült... a tárgyalás folyamán a magyarlakta területekről való lemondás értékes kompenzációk tárgya lehet. Önkéntes revíziója egy tévesen megállapított helyzetnek.”

1921 március 14. és 15-én Benes a Harrachok bruck-királyhádai kastélyában Teleki Pál magyar miniszterelnökkel és Gratz Gusztáv külügyminiszterrel találkozott. A tárgyalások során Benes bizonyos területi revíziót is tett javaslatot. Egyidejűleg kijelentette, hogy a nagyzámu magyar kisebbség Csehszlovákia számára nem kellemes... „En nem is követeltem volna annyit saját josszántamból, de nekem is számolnom kellett a szélsőséges elemelekkel...”

★ TRIANON HASZONÖLVEZŐI, ame, maguk sem tartották végelesnek a béképáratcsal megvolt határt... A megkérdezése nélkül, akarata ellenére elzakított magyar millió pedig. Trianon előestéjén, 1920 június 2-án, bátor képviselőjén, a később kiutasított Körmendi-Ékes Lajoson keresztül nyilatkozatta ki, hogy csak azért vesz részt az új államalakulat parlamenti ülésén, mert „ez áton vélezetet hozhatna a lehetőségei arra, hogy a vele elkövetett példátlanul súlyos nemzetközi igazsúgtalanossá-

goknak, a közigögi és magánjogi jogfosztásoknak ellene alkalmazott rendszerével szemben tiltakozó szavát messzehangzóan felemelhesse...” Hangszínyozta a nyilatkozat, hogy a felvidéki magyarságot megkérdezése nélkül csatolták a Csehszlovák köztársasághoz, majd ezekkel a drámai szavakkal fejeződik be: „Önrendelkezési jogunkat soha és semmilyépen fel nem adjuk, azt fenntartjuk és követeljük!” Igy kezdődött... S folytatódott Szent-Iván József 1920 szept. 24-én mondott költségvetési beszédenek alapvető megállapításával: „... a felvidéki magyarság soha sem fogja elismerni, hogy Csonka-Magyarország nemzetgyűlése egyedüi jogosult volt a ratifikálásra... Mi ehhez a békéhez semmikor sem adnuk hozzájárulásunkat és sohasem fogunk sorsunk intézéséről lemondani.”

A felvidéki EGYESÜLT MAGYAR PART 1938 öszén elhangzó deklarációja ebben a szellemben, a felvidéki magyarság húsz esztendős lelkigatattásának hű tolmacsolójaként jelenti be, hogy rugalmasodik népi önrendelkezési jogához és maga veszi kezébe sorsának intézését. Ez a kiáltvány, Belvederét jóval megelőzve, a felvidéki magyarság megmáshatalmú alkarnának ma már történelmi dokumentuma,

★ A DUNAI NÉPEK SZOLIDARITASA ellen elkövetet csehszlovák bánnak 1938 öszén bosszulták meg magukat. A széteső köztársaság szlovákságának nagy többsége azelőtt sem tette magáévá Benes Edward ügynevezett „csehszlovák állam- és nemzetkoncepcióját” s nem mutatott hajlandóságot a „kédes állami patriotizmus” elfogadására. Az akkor csehszlovák kormány valóságérzék-hiánya és szovjetorosz illúziói konok elfogultsága következményeként eredménytelen Runciman-misszió, az első köztársaság többi ügynevezet „nem államalkotó” nemzeti kisebbségeinek elkeseredése, rohamosan növekvő nyugtalansága olyan válságos európai légkör alakítottak ki, amelyet csak a szeptember 28-i, (Folytatás a harmadik oldalon.)

Sirchich László:

Amagyar szabadságharc és Csehszlovákia

Maradék Magyarország 1956-os tragédiája rövid időre Középkelet-Európa felé irányította a szabad világ érdeklődését. A példánélküli magyar áldozatok láttnán joggal vetheték fel a kérdést nyugati körökben, miként viselkedett a Magyarország gal szomszédos új államalakulatok vezetése és népe a magyarok szabadságharcával kapcsolatban.

Minden okunk megvan arra, hogy változatlan és gondos figyelemmel foglalkozunk a minden magyart sújtó tragédiával s elősorban a legmegbízhatóbb csatlós, Csehszlovákia magatartását elemzzük.

Csehszlovákia, a Szovjet elszámolt szövetsége, középkelet-európai szálláscsínálója sietve tett hűségnylettetőkkel Moszkva felé. Az Egyesült Nemzetek közigazgatásán, minden esetben, nagy aktivitással támogatta a Szovjetuniót. Nagy Imre forradalmi kormányának távirati úton, félreérthetetlenül adta tudtára, hogy Magyarország "kalandozású" nem közhelyes számára, mert az " minden szociálista várnyárt fenyeget". Ezt a sokatmondtó táviratot már jóval előbb — amint azt később tárgyalni fogják — a hazug határok mentén felvonuló seregeivel támogatta alá. A jelentős "közreműködésével" vérbefojtott szabadságharc után, a lelkek forradalmának likvidálására nyereghesegített Kádár-féle bábkormány elsőnek gyámoltotta és segítette meg. Még a "népidemokrata" táborkban is először légiures téren mozgó Kádár-helytartóságot a csehszlovák kormányküldöttség korai budapesti látogatása igyekezett "fémjelezni". A röviddel ezután lefolytatott szovjetorosz-csehszlovák tárnyalások csak megkoronálták a magyar szabadságharc legizolásakor is oly különösen bevált, rendíthetetlen testvéri együttműködést. A Neue Zeitung akkoriban így kommentálta a moszkvai találkozónak a magyar népet elősorban érintő, s az új helyzettel alapvetően foglalkozó megállapításait: "Mint előrelátható volt, a cseh kommunisták — orosz vendégkötőkhöz hasonlán — a magyar szabadságharcot 'ellenforradalmi puccsnak' minősítették. A csehszlovák kormány a legnagyobb elismeréssel adózik a szovjet csapatoknak azért a segítségről, amit a magyar dolgozóknak nyújtottak a felkelés előjtáskor. A Szovjet és Csehszlovákia kijelentették, a jövőben is támogatni fogják a Kádár-kormányt bármilyen további kísérletnél, amely a magyar ügyekbe való beavatkozást jelentné."(!) "Az események igazolták — idéz tovább a Neue Zürcher Zeitung — mily ébernek kell lennünk."

Majd egy évvel később, a bolseviki októberi forradalom 40. születésnapjára kibocsátott prágai manifestum következő szakasza a magyar nép, a Dunamedence, sőt Európa ellen elkövetett csehszlovák bűnök rögzítése: "Az a segítség, amelyet a Szovjetunió a tavalyi ellenforradalmi puccs leverése alkalmával a magyar népnak(!) nyújtott, megszűntette a CSR függetlensége ellen déli hadraitákon jelentkező tömör imperializmus veszélyét." A változó előjelű, de célkitűzéseinben mindig azonos csehszlovák imperializmus számára — elhisszük — már a néhány napos, véren szerzett szabad magyar hang is halálos veszélyt jelentett.

Az új történelmi fejezetet nyitó magyar szabadságharc hullámverései a Felvidéken már öt esztendő-

nek előtte feszült figyelemmel kísérőtük. Vonatkozó adattárukat azóta is, állandóan bővítjük. Az akkori felvidéki helyzetképet újból, a következőkben rögzítjük.

A magyar forradalmi szabadságharc fellángolása után, a csehszlovák kommunista államhatalom a hirhez, emléptő "kassai programos" időkre emlékeztető kiemelten terrorit fejtette ki a Felvidéken. A leghűbszabb csatlós megszűntött. A trianon-párizsi határokra felvonuló, a csonkaországgal földrajzilag és etnikailag

testvérek segítségére siessenek. Nem egyszer elértek fizeték a szigorúan tiltott határátlépésért. Igy, a Losonc környéki Csákányháznál hétszáz kölcsönökkel magyart lőttek le a cseh határőrök. Százalval kerültek fogházba, akiket a határ átlépése közben fogtak el. Pozsonyban 250 magyar nemzetiségi állampolgárt tartóztattak le.

A csehszlovák rabtartók részletek a magyar nép felelőssének — fájdalom — rövid ideje alatt. Pozsonyban már az első napokban magasrangú

ben klízsdó magyar szabadságharcos csapatokat akarják felmorzsolni. — Két gépesített zászlóalj átkelte a komáromi hidon — magyar területen — megszilárdítva a létfontosságú hidföt. — Rábafüzesnél a csehszlovák nehéztüzérség lőtte a magyar felkelő osztáyat. — Tártás megszüldözésre is mutat a következő bécsi hirdetés: a dorogi bányavidékre benyomult csehszlovák ezred megkezdte a vidék kiürítését, miután a magyar bányászok kijelentették, hogy addig nem dolgoznak, amíg a csehek Magyarország területén tartózkodnak...

Mindezek kiértékelésénél különösen hangsúlyozandó, hogy a már 1919-ben Benesék igényelte pozsonyi hidföt, amelyet a második világháború után Clementisék tálca kaptak Párizsban, döntő fontosságúnak bizonyult a forradalmi szabadságharc elszigetelését illetően. Az Oroszvár, Horvátújfalu, Dunacsuny térségeben gyülekező, majd fehér zászlók alatt nyugat fel nyomuló szovjetorosz tankegységek, előről a magyar-orszárok határt, elvágta az egyetlen nyugat felé vezető kijáratot. Figyelembe véve a másik két, nem kevésbé jelentős csehszlovák katonai mozdulatot, a komáromi és dorogi hidfökk megállását elmondhatjuk, hogy a magyar szabadságharcos erők tulajdonképpen két front súlyos fenyegetésével álltak szemben. A szovjetorosz csapattestek az ország határain belül és kelet felől beáradva fojtották végre a történelmet fró szabadságharcot, végig a Duna mentén pedig ugriára készén állt, s mint a tényel bizonitják jelentős mértékben "együttműködött" a szovjet erőkkel a csehszlovák hadsereggel.

A csehszlovák belső front jellemzésére néhány pártköriseus kijelentése teljességgel elegendő. A halász izgalmas küzepet tanácskozó Csehszlovák Kommunista Párt intézőbizottsági ülésén Rehanek elvtárs valamennyi különös nyomatékot érdemel: "Amikor a helyzet megváltozott Magyarországon és a kormány behívta(!) a szovjetteret, látható volt népünk hatalmas megkönnycbillese". A CSKP hivatalos magyar nyelvű napilap, a Pozsonyban megjelenő "Új Szó" imigén szólott: "A sovinnista és nacionalista jelszavakkal megszéddített hecsületes magyarországi dolgozók különféle csoportjai is felre hagyják magukat vezetni és provokációba sodortatni a népi demokratikus kormány ellen... A miskolci rádióállomás nacionalista gyűlölettel és uszítással táplálja a tájékozódottságukat vesztett, elbollondított embereket... A régi revisionizmustól sem feledkeztek meg... Nyilvánvalónak a legsötétebb reakció szolgálatában állanak... Egyetlen választunk az lehet csak azokra a hangokra, amelyek Nagy-Magyarország jelszavával sovinizszt nyilat fröccsenetek hazánk egységére is: nálunk sohasem mennek át!" — Ennyi elegendő is. Az idézetek minden előmondanak. Ez volt a válasz a Borostomegyei Munkásbánya Rádiója, Miskolc, 1956. október 30-án este 10 órakor sugárzott, a magyar nép dunavölgyi misszióstudatát, küldetését bizonyító adására... "Mi vérünk és ti hallgtatok!!!... Mi küzdünk a szabadságról és ti fasisztának mondtok bennünket!!!..."

A megcsonkitott ország népének csodálatos forradalmával kapcsolatban — magyar-csehszlovák relációban — minden adatot igyekezünk számoltartani. Emlékezünk és emlékeztetünk...

maradékban egységet képező szinmagyar területeket előzönlő, az úgynevezett történelmi országokból, Cseh- és Morvaországból sietve leszállított megbízható kötelékkel légmentesen lezárták a modvacsinált határokat.

Az űsi Pozsony előként visszhangozta Budapestnek és a maradék ország népének hősi küzdelmét. Már 1956. október 27-én tüntetett a diáksgá; a polgárság mögökük zárkózott fel. Heves tüntetésekkel vállalt községet a csonkaország nagyszerű forradalmával Kassa, Rozsnyó, Losonc, Léva, Érsekújvár, Nyitra, Szepes és Nagykapos népe. Forrongott a Felvidék. — Most itt is a tankhadostályokhoz folyamodtak a rendszervárai. A nagyobbára megbízhatatlanul minősített szlovák csapatok nagyrészt Cseh- és Morvaországba vezényeltek, most már a mögöttes területeket is cseh katonasággal tölték meg. Teljes négy hadosztályt dobtak át a felvidéki belső forrongás előjtására. — Ezek után a "csapatmozdulatok" után — megbízható értesülések alapján — ez volt a pozsonyi helyzetkép: az uccákon tanak, a kapuk alatt a kommunista titkos rendőrség közéjeli, középületek előtt, fontosabb forgalmi pontokon erős gépfegyveres, géppisztolyos őrség. A hangulat pedig — íme az akkori "Jednota" jelentése: "Szakatlamil heves a magyarok iránti rokonkenn. Tiso elnök kivégzése óta még nem volt ennyire orosz- és cseh ellenes a hangulat." A lelkek forradalmára további "biztonsági intézkedések" készítette a szovjet-csehszlovák terrorrendszert. A megbízhatatlan ősökkel elemeket — magyarokat, szlovákokat vegyesen — cserével vették őrizetbe. Beblöntöztek, vagy Csehországba internálták őket. Mégsem tudták megakadályozni, hogy a szabadság lázibán égő felvidéki magyarok — az egykor "Jednota" személyszámos szlovák is — át ne szökjenek a háromszoros erővel őrzött határokon, hogy csonkaországi hős

szovjetorosz tisztek, titkosrendőrök, politikai ügynökök hada szállta meg. Ugyancsak itt találtak menedékre a forradalom elől szökő gyűlölt csonkaországi kommunista pártköriseusok is. Az előbbiek a Devin (Dévény) szállóból, a magyarországi moszkvita huligánok a Carlton hotelben székeltek. Hidas István, Szalai József tudták hová menekülni... Mindkét szálló előtt állig felfegyverzett őrség vigyázta a bolsevista hatalmaságukat. Őslakos meg sem közölte ezeket az épületeket.

Az előszármű szovjetorosz csatlós, Csehszlovákia katonai erejének a magyar szabadságharc vérbefojtásával kapcsolatos "tevékenységeiről", Zukov marsall csapatainak nyújtott "értekes" segítségüről, a teljes kooperációról a nyugati sajtóban általában keveset olvashattunk. Egy és más mégis kiszivárgott. Főként az osztrák lapok hirdetésai nyomán. Előbb az úgynevezett pozsonyi hidföben, majd végig az egész magyar-csehszlovák határ mentén felvonuló, hadiletszámra emelt, nagy erejű seregtestek tüntetése nyilvánvaló. A második világháborút követő párizsi "béké" rendelkezési alapján — kizárolag csehszlovák imperialista céltámadások honosításaként — lecsatolt hárrom községből (Dunacsuny, Oroszvár, Horvátújfalu) álló pozsonyi hidförek a magyar szabadságharc első, credményes szakaszában elrendelt és nagy erőkkel történt megszilárdítása súlyosan fenyegető jellegű katonai mozdulat volt. A szovjetorosz tankhadostályok szörnyű rohamával egyidejűleg, a csonkaországi területen végre hajtott csehszlovák katonai operációk pedig, a magyar nép hősi harcának blokkirozását, szuverenitásának sorozatos megsértését jelentik!

John MacCormack, azóta elhunyt amerikai újságíró jelentette 1956. november 21-én, hogy a 4. csehszlovák gépesített hadosztály együttműködik azokkal a szovjet erőkkal, amelyek a Vác-Gyöngyös-Miskolc térség-